

सौम्या: पर्यावरणाबद्दल बोलणारे खूपच असतात. पण त्याप्रमाणे कृती करणारे कमीच. तू नेहमी म्हणतोस तसे पोपट-पंडीतच जास्त. प्लास्टिक पिशव्यांचा सर्रास वापर करणारे नेहमीच जास्त असतात. हवेचं प्रदूषण होऊ नये म्हणून सायकल वापरणारे, किंवा पायी चालणारे कमीच. मग आपणच का म्हणून कापडी पिशव्या वापरायच्या ? आपणच का म्हणून इंधन वाहनं वापरायची नाहीत ?

मामा: चांगलं काय आणि वाईट काय हे जर आपल्याला कळलं असेल तर त्याप्रमाणे आपण वागायला हवं. इतर किती जण आणि कोण कोण तसं करताहेत यावर आपली कृती कधी ठरवू नकोस.

सौम्या: म्हणजे नेमकं काय ?

मामा: ऐक तर.

एकदा समुद्रकिनारी एक साधू खाली वाकून काहीतरी करत होता. जवळच्याच माणसानं त्याला विचारलं, साधूबाबा, तुम्ही काय करताय ?

साधू म्हणाला, “ओहोटीच्या या काळात, अनेक मासे पाण्याविना मरून पडतात. पण पाण्याविना तडफडणाऱ्यांना लगेच पुन्हा पाण्यात फेकलं तर ते जगू शकतात. ते काम मी करतोय. म्हणजे त्यांना जीवनदान मिळेल. ”

माणूस हसून म्हणाला "पण हा किनारा तर मैलोनमैल पसरलेला आहे. अनेक मासे तिथे मरून पडताहेत. तुमच्या इतक्याशाच प्रयत्नांनी असे कितीसे मासे वाचतील. ? “

साधू हसला, तो पुन्हा खाली वाकला. त्यानं वाळूत तडफडणारा एक मासा हातात घेतला आणि दूरवर पाण्यात फेकला. हे केल्यावर तो शेजारच्या माणसाला म्हणाला, “ चहा हा एक तर वाचवलाच. “

गोष्ट सांगून झाल्यावर मामा म्हणाला, “ साधू होण्यासाठी दाढी आणि कफनीची गरज असतेच असं नाही. योग्य आणि चांगलं काय हे समजणं आणि न घाबरता, निर्धारानं आणि चिकाटीनं करत रहातात ते खरे साधू “

योग्य आणि चांगलं काय आहे हे कळून देखील तू त्याप्रमाणे कृती केली नाहीस तर तुला लोक पोपट-पंडीत म्हणतील.

सौम्या: ही गोष्ट मला फारच आवडली मामा.

मामा: हो ना, मग योग्य आणि चांगलं काम करायला घे. प्लास्टिकच्या वस्तूंवर हल्ली एक आकडा छापलेला असतो. तो वाच. आणि त्या प्रमाणे प्लास्टिकच्या वस्तूंचं वर्गीकरण कर. जे प्लास्टिक पाण्यावर तरंगतं त्याचं रूपांतर सहजपणे करता येतं, अगदी इंधनातही. तेव्हा पाण्यावर तरंगणारं आणि न तरंगणारं असे प्लास्टिकचे दोन भाग कर. योग्य पद्धतीनं त्यांचं रूपांतर करणाऱ्या संस्था-किंवा व्यक्तींकडे देऊन टाक. तू अजून शाळेत आहेस त्यामुळे इंधन दुचाकी तुला कायदेशीरपणे चालवताच येणार नाही. पण सायकल चालवून व्यायाम, वेळेची बचत आणि प्रदूषणमुक्ती या तीन्ही गोष्टी होतात ना. मग कायमच चालवायला काय हरकत आहे ?

सौम्या: आमच्या शाळेत वैज्ञानिक प्रकल्प करण्याची स्पर्धा जाहीर झाली आहे. तर तूच मला एखादा प्रकल्प तयार करून देशील का ? म्हणजे माझाच पहिला नंबर येईल.

मामा: सौम्या, तुला आवडणाऱ्या विषयावर तूच प्रकल्प निवड आणि तो तूच पूर्ण कर. त्यासाठी लागेल ती मदत मी तुला करीन. हा प्रकल्प साधा, सोपा आणि तुला उपयोगी पडणारा असायला हवा. तो करताना तुझं हस्तकौशल्य वाढायला हवं. त्यासाठी लागणारं साहित्य आपल्या घराच्या जवळपासच मिळेल असं पहा. जुन्या टाकाऊ वस्तूतून निर्मिती करता आली तर फारच उत्तम.

सौम्या: मामा, हे रे काय ! मला माझ्या मित्र मैत्रिणींना पहिला नंबर मिळवून दाखवायचा आहे. म्हणून तर तुला मी हे विचारतेय.

मामा: मगाशी मी सांगितलं तसा प्रकल्प तू स्वतः मला करून दाखवलास तर तुला मी २ किलो पर्यंत वजन करता येईल असा ताणकाटा बक्षिस देईन. तुझ्या शाळेच्या किंवा घराजवळच्या लायब्ररीत जा. मुलांनी करण्याचे प्रकल्प कसे करायचे ते सांगणारी अनेक पुस्तके असतात. त्यातून एक तुला आवडेल असा प्रकल्प शोधून काढ आणि करायला घे.

(संगीत)

सौम्या: मामा, गेल्या आठवड्यात मी लायब्ररीत एक पुस्तक वाचलं होतं. त्यातला "रस्त्यावरचा सिग्नल" हा प्रकल्प मी निवडला. हा प्रकल्प इलेक्ट्रॉनिक्सचा आहे बरका मामा. त्यातलं साहित्य मला दुकानांत मिळालं. पुस्तकातल्या प्रमाणे ते इलेक्ट्रॉनिक घटक मी जोडले. आणि हे बघ काय... तयार झालं

मामा: पाहू पाहू फारच छान. आता तुझा सिग्नल काय आणि कसं काम करतो ते सांग पाहू .

सौम्या: हे पहा हे डावं बटण दाबलं की दिव्याचा रंग हिरवा होतो. आता उजवं बटणही दाबलं की दोन्ही बटणं चालू राहतात आणि दिव्याचा रंग पिवळा होतो. आणि फक्त उजवं बटण चालू असेल तर दिव्याचा रंग लाल होतो. रस्त्यावरची वाहनं थांबवायला आणि सोडायला या दिव्याचाच उपयोग होईल ना.

मामा: तुला तुझ्या या प्रकल्पाचा आणखी काही उपयोग सुचतोय का ?

सौम्या: हो तर. वर्गात हा सिग्नल लावून ठेवला पाहिजे. बाईनी लाल दिवा लावला की सगळी मुलं गप्प बसतील. हिरवा दिवा लावला की त्यांना बोलायला परवानगी. आणि पिवळा लावला की मधली सुट्टी. घरी सुद्धा लाल दिवा लावला की मैथ्या गप्प बसणार. हिरवा दिवा लागला की फक्त त्याला बोलायला परवानगी. ...

मामा: बास बास बास... सौम्या, हा पहा लाल दिवा लावला मीआता माझं ऐक, तुला या प्रोजेक्टमधून जे शिकायला मिळालं ते जास्त महत्वाचं आहे. तुला इलेक्ट्रॉनिक घटकांची माहिती मिळाली. तू ब्रेडबोर्ड म्हणजे काय, तो कसा वापरायचा हे शिकलीस. इलेक्ट्रिक सर्किट म्हणजे काय हे तुला समजलं. ही तुझी खरी बक्षिसं आहेत. तुझ्या प्रोजेक्टचा वर्गात कितवा नंबर येईल हे मला माहिती नाही. पण मी मात्र बक्षिस म्हणून तुला हा ताणकाटा देणार आहे. यावर दोन किलो पर्यंत वजनाच्या वस्तूंचं वजन करता येईल.

सौम्या: मामा, आपल्या मनीमावशीचं वजन याच्या वर करता येईल का ?

मामा: मनीमावशी पिशवीत बसायला तयार असेल तर करता येईल. तुमच्यात मारामारी होईल अशी शक्यता मला जास्त दिसते. आधी मनी तुझ्या हाती लागते का ते तर पहा.